

Avskrift av original, som är i blyertsskrift.

ACC. N:R M 7553 : 1-16.

Landskap: Småland Upptecknat av: Blenda Andersson
Härad: Allbo Adress: Skörda, Vislanda
Socken: Vislanda Berättat av: Densamma
Uppteckningsår: 1941 Född år 1880 i Vislanda

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Självbiografi (fortsättn. fr. M. 7552)

Skriv endast på denna sida!

M. 7553:1.

1.

Varjehanda sysslor.

Mina minnen från min barndom äro mest om hur man fick vara med i arbetet. Då jag var fem år, trask far av sin säd första gång med ett tröskverk. Han hade då lånat ett tröskverk från Blädinge. Han ville pröva hur det gick till att tröska med tröskverk, och hurudan denna metod var. Halmen blev i en enda röra, tyckte han, men själva säden blev någorlunda bra. Han tröskade blott kornet och havren på tröskverket. Rågen slagtröskades han så länge han levde. (Han dog 1902).

Då jag var sex år köpte far ett eget tröskverk. Detta utgjordes av en stående vandring med en järnnål i nerändan som stod på en sten, samt två träbommar som voro fastkilade i vandrigen. En grov stjärnhjulsstock med ett kugghjul som låg på kuggarna på vandrigen. Själva tröskverket utgjordes av träslaglar med järnstift. Detta slags tröskverk voro de första som gjordes. De voro ytterst primitiva, men gränslöst tungkörda. Det trask också dåligt ut säden.

När far trask, skulle min bror och jag köra tröskverket. Vi körde med var sitt par oxar. Vi fingo skrika och slå oxarna ideligen för verket gick så tungt, så oxarna drog så bra de orkade. När vi tröttnade att gå, åkte vi på bommarna. När "tjyngen" var slut hojtade den där inne på logen, som "matade", och då skulle vi genast stanna oxarna. Oxarna fingo stå förspända bommarna till nästa "tjyng". Min bror och jag gävo våra oxar hö medan de pustade. Sedan fingo vi hjälpa till att "reda till att på logen", såsom

sopa golvet, skotta undan säd ifrån verket samt "häva ned"(ny säd till nästa "tjyng".) och "lägga fram."

Vid måltiderna och då vi sluta tröska på ~~vi~~ vällan fingo vi själva (bror och jag) spänna ifrån oxarna och köra in dem i ladugården samt "uka" (oka) av dem. Vi räckte ej upp till hornen varken Johan(min bror) eller jag, utan vi kröp upp i oxkrubborna medan vi snodde tömmen av hornen och tog av dem "hornbaggarna". Oket var för tungt för mig att taga av oxarna, utan det gjorde Johan åt mig. Men han räckte ej att lägga upp oket på "knekarna", som sutto i en bjälke uppe vid taket, utan han lyfte först upp den ene okänden på en av knekarna, sedan lyfte han upp den andre änden med en grep.

Om kvällarna, sedan vi slutat tröska för dagen, skulle säden harpas. Vi fingo då hjälpa till att riva undan säden vid harpan, ösa i skäppan samt "hålla opp" medan säden tömdes ur skäppan i sädsäckarna. Vi skulle räkna varje sädesskäppa, så far fick veta hur många tunnor säd vid tröskat ut på dagen. Far ville alltid säden skulle vara avtröskad till jul. Det var en allmän gammal sed, för de skulle få bra äring till nästa år. Innan tröskverken kom till, fingo de tröska all säden med slaga och sedan "kasta(ränsa) säden" för hand. Och då fingo de ottetröska ända från Helnamesse till jul. Då far och drängen ottetrask, fingo två av mina systrar hjälpa till, för far ville alltid de skulle fyrtröska. Då han fått tröskverk, trask han endast rågen med slaga. Och då min bror blev så stor, så han kunde hålla i "plejlaskaftet" fick han hjälpa till att ottetröska. Innan han fick börja på allvar att tröska, brukade han och jag

N. 7553 : 3.

3.

stå på fodergången i fähuset och slagtröska, och då hade vi var sin liten plejel(släga), som Johan själv tillverkat till oss. När vi trask hade vi "yräta"(halm som korna lämnat i krubborna) att tröska på.

Då jag var sju år, fick jag börja bära en kanna mjölk till Vislanda station till garverifabrikör Lindgren varje dag. Jag hade något över 4 kilometer att gå till Vislanda, så innan jag kom fram med mjölken, var krukan så tung, tyckte jag, att jag knappast orkade bära den, och jag var så trött i armarna så det värkte i dem. Men fick jag en skorpa eller en sockerpinne av mamsell Lindgren blev jag så glad så jag hoppade när jag gick hem. Om sommaren gick jag barfotad, om vintern hade jag träskor eller känger på fötterna. Under slåttern då far slådde på maden fick jag stiga upp före kl. 6 på morgonen och bära mjölken till stationen, ty jag skulle vara tillbaka kl. 8 och bära maten till slätterfolket ute på maden. De skulle nämligen ha davramål kl. halv 9 och då skulle jag vara därute med maten, som utgjordes antingen av grönkål eller ärt- bön- eller grynvälling. Vällingen bar jag i en blankskurad förtent kopparkruka och sovlet hade jag i ett litet fat i ett knyte. Det var en gammal tradition att det skulle vara välling till davramål då de slådde på maden.

En dag fram på vintern skulle jag hjälpa far "ansa korna för mostol" (, modstulenheter). Korna sades vara "mostolna", när deras tänder voro lösa och när svansändan var så mjuk att den kunde läggas dubbel. Far brynte sin läggkniv riktigt vass och så fick mor skära ut små fyrkantiga brödbitar, tre till varje djur som skulle "ansas". Så gingo far och jag med i ladugården. Vi bar med oss brödet, lite finstött salt och en half kappe

groft salt. Skosmörjespannen och tjärspannen hade far redan satt i ladugården.

När vi satte våra grejor på en pall på fodergången nedanför korna, förstod dem vad far ville göra så de blevo så "tjåja åse" så de började rusa och slita i sina bingsle. Far tog nu rompan(svansen) på en av korna och skette undan taglet i ändan på rompan sedan klyvde han rompändan med kniven i fyra delar, och sedan skulle jag lägga en nypa finstött salt i såret. Därefter gned far svansen. När far släppte svansen skulle jag hålla tre av brödbitarna, varpå jag lagt en stor nypa finstött salt, under svansändan så det rann några droppar blod på vardera brödbiten. Sedan gav far samma ko dessa brödbitar. Därefter gned han kons tänder och tandkött med groft salt. Till slut gav han koen en "tvet" skosmörja(så mycke skosmörja som fick rum på änden på en liten trätvet) och en "tvet" hembränd trätjära. Och så var den koen "ansad för mostol." Och sen kom turen till nästa ko. Jag minns, att jag ömkade de stackars djuren, när far skar i deras svansar, så jag darrade i varje lem.

En gång skulle jag vara med och fly kniven när far gällade(kastrerade) smågrisar, men sen tordes jag inte vara med mera. Först släpptes modersuggan ut på gården där någon skulle vakta henne, så hon ej sprang in till grisarna. Sedan skulle drängen sitta på en pall vid den öppna ladugårdsdörrarna och hålla grisen emällan sina knä. Först satte de en liten kavel i munnen på grisstackarn, sen bröt far av "ettertänderna" med en nyptång och därefter skar han bort "olkornet" som satt i den övre käken i "ganet" innanför tänder-

Nr 7553:5

5.

na. Sedan skulle min näst äldsta syster, Anna, "ta ut olen i öjnen(ögonen) på grisen". Och då trädde hon hemspunnen sytråd på en synål, och knöt en stor knut i ändan på tråden. Sedan stack hon nålen i den vita hinnan i ögonnästet på grisen och drog i tråden så hon drog ut hinnan cirka 1-2 centimeter därpå klippte hon av hinnan ett litet stycke, och så var olen uttagen i det ögat. Sen gjorde hon samma operation med grisens andra öga. Däroå skar far av ett litet hörn på grisens båda öron, och lite av rompan på grisen, även skar han lite omkring klövarna på grisen, "för blodet skulle komma i rörelse i grisen." Var grisen en suggris, hade den nu genomgått sitt bote-medel mot "olen", som troddes vara en grissjukdom, så den ej fick olen, utan var botad för alltid. Men var grisen en orngris, skulle den "gällas" (kastreras) först innan den släptes i kätten. Och då fick jag fly fram till far hans vassaste rakkniv. Då far hade skurit hål på svålen och skurit bort de båda testiklarna, tvättade man på kallt vatten över såret, varpå grisen, som var en galt, släpptes i sin kätte bland de andra grisarna. Och så fortsattes tills alla grisarna i kullen hade fått genomgå samma lidande. De voro efteråt så slokörade och sämpra och gingo och gnällde, men så släpptes modersugan intill dem så de fingo patta, och då glömde de alltsammans. Smågrisarna skulle kastreras då de voro något över tre veckor gamla.. Att på ovan nämnda sätt bota smågrisar mot olen, som var ett allmänt bruk, upphörde i vårt hem omkring slutet på 1880-talet.

En tid efteråt bad far mig, att jag skulle gå med och "ringa soen" (suggan). Jag skulle fly far sylen då han skulle sticka hål i trynet på suggan och sätta dit ringen. Suggan rotade i stian så förskräckligt, så därför skulle hon ringas; så hon lät bli att rota. Men jag tordes inte

göra det far nu bad mig, utan jag började gråta och då slapp jag att vara med. - Bruket att ringa svin i näsan upphörde samtidigt som att bota smågrisar för "olen."

Jag minns en annan gång, ungefär vid den tiden då jag var åtta år, att far skulle bota ett par oxar för "navet i ögat". Vad som menades med "navet" talade far ej om för mig. Emellertid hade fädoktorn "Petter på Lien" sagt hur far skulle göra, då han botade oxarna för "navet". Han skulle nämligen lägga finstött ingefära i ögonen. Mor fick stöta ingefära i en mortel och sen sålla den, så den blev så fin som mjöl. Sen fick drängen hålla oxarna utanför ladugården, medan far lade en stor nypa ingefära i vardera ögat på de stackars oxarna., som vrålade av smärta så det hördes vida omkring. O, vad jag ömkade de stackars djuren! Men fädoktorn hade sagt, att far skulle göra så, å då så....

Då man började bli 8 á 9 år gammal fick man gå med de "store"(fullvuxna) syskonen och hjälpa till med varjehanda arbete. Det mest intressanta var att hjälpa till att "stinka stenar" om våren. Då säden var sådd och nedharvad på en åker, som fanns jordfasta stenar, skulle dessa stenar rensas från jord och sopas rena, i händelse något sädeskorn fallit på stenarna då säden såddes. Våra redskap utgjordes av en potatishacka och en björkkvast. min syster skrapade jorden av stenarna samt hackade omkring dem och jämnade ut jorden. Därefter skulle jag sopa stenarna med min björkkvast så stenarna blevo blanka och rena. Inte ett sandkorn fick finnas på stenen då den var

M. 7553:7.

7.

rensopad. Detta kallades "stinka stenar." - Så snart vi hade gjort ifrån oss stenarna på åkern, skulle vi "ansa renen" på samma åker. Och då fingo vi skrapa upp jorden på åkern som möjligen fallit ut på åkerrenen när de ärjt och harvat på åkern. Därefter skulle vi sopa renen ihändelse det hade spillts säd på renen då de sådde. - Ett annat roligt arbete var att fjärja åt far, då han sådde säd på åkrarna. Far sådde alltid för hand, och därför ville han det skulle vara fjärjat, då han skulle så. Jag hade då en "fjärjekrok" som utgjordes av en uppsliten potatishacka som var skäft på ett tämligen långt träskäft. Min far omtalade, att då han var barn brukades allmänt till fjärjekrok en knagg(kvist) som vuxit krökig och huggits så, att knaggen hängde vid skäftet. Då jag fjärde, skulle jag draga hackan efter mig, så det blev en "rita" ¹⁾ i jorden. Denna "rita", som kallades "fjärje" skulle gå rak som ett ljus över åkern från den ena renen till den andra, och emellan varje "fjärje" skulle bredden utgöra en "såbredd" d.v.s. lagom brett att så på.

Ett arbete som kallades "rissänta" var också roligt att hjälpa till med. Så snart snön gått av på våren och innan gräset började växa upp, skulle urlövet i gårdet och på backarna, där det var naturlig slåtter, rävas ihop och bäras eller köras hem och användas till strömedel i kättar och båse. Jag minns en vår då min broder Johan och min syster Martina och jag körde hem urlövet från gårdet, så kom en fruktansvärd virvelvind och drog igenom gårdet alldeles intill oss. Vi blevo oerhört rädda, för vi trodde, att virvelvinden drog både oss och hästen och vagnen med sig. Vi kasta oss alla tre raklånga på marken, men lyckligtvis gick ej virvelvinden

över oss, utan några meter ifrån oss där den drog med sig löv och kvistar och ryckte upp träden med rötterna. Intill oss där vi lågo, var ett brett dike¹⁾ som virvelvinden gick ned i och med ett förfärligt dån sköt upp en rak vattenpelare cirka 5 meter hög, sedan försvann virvelvinden bortåt gärdet och över på grannens ägor.

Då vi kommo hem omtalade vi vad vi hade sett. Och så sade mor, att de gamle brukade säga, att det var trollpackorna ifrån norrland som voro ute och upphämtade sitt "sääkorn"(utsäde). Men kastade de stål emot virvelvinden, så hade trollpackan ej makt att sopa upp någon "säasäd" på dennes ägor. "Men, tillade mor, det är bara ett gammalt prat."

Det allra intressantaste arbetet då man var liten, var att hjälpa till att "köra vall" korna om morgnarna och sen köra hem dem om kvällarna. Vid den tiden hade far såväl mjölkorna som ungdjuren på bete i "den nedre hagen." Denne hage, som låg väster om Karlshamn-Vislanda järnväg, låg intill en stor myr(mosse) på cirka 80 tunnland. När djuren voro i denna hage, hade vi lång väg att köra vall. Först fingo vi köra dem landsvägen en bit sen fingo vi köra dem igenom den "över hagen" ned till de nedre järnvägsgrindarna där vi körde dem över järnvägen och in i den "nedre hagen." Torparen Bengt Simonsson, som arrenderade torpet Slättäng, hade rättighet till tvenne kobete i denna hage. Hans hustru hette Märta, och hon brukade alltid leda deras båda kor varje morgon till betet i hagen. Vi brukade då alltid träffas om morgnarna. Och då vi hade släppt våra djur, brukade vi stå vid grindarna och prata en stund. Men den dagen hon bakade bröd, hade hon inte tillfälle att prata med oss, utan sade endast: "I da haa ja brått, för ja ha bak före i da." Märta var en rar gammal gumma, som alltid hade

ytterkjolen uppkavlad (uppveken) när hon körde vall. Och när hon gick efter sina kor om kvällarna, började hon locka på dem första hon kom in i den övre hagen, för de skulle komma fram till grindarna. Och då lockade hon på den ena kon, så det ekade i skogen: "Kom Pärla, kom Pärla, kom! Hennes kor, de voro alltid framme om kvällarna, och det berodde på, sade hon, att hon tog slyan eller vallkäppen med sig hem den första gång hon körde vall om våren. Men vi trodde inte det hade någon betydelse det där knepet, fast det såg så ut.

Våra kor voro ej alltid framme om kvällarna utan vi fingo ofta gå efter dem på myren ända ute vid Rödjan. Jag fick ofta gå efter korna om kvällarna enär de skulle bindas in i ladugården över natten. Jag fick inte gå efter korna om kvällarna förrän 7-tåget hade gått, eljest kunde tåget komma och köra ihjäl korna medan de gingo över banan. När de inte voro framme, fick jag först leta efter dem i hela hagen, sedan fick jag gå över hela den stora myren ända ut till rågången vid Rödjan, där korna gingo och betade. När jag började köra på dem, började skällkon, som hette Sköna och var äldst, att gå mot hemmet och sen följde allesamman efter henne i en rad. Den minste kalven gick sist i raden. Alla korna trampade i samma fjät som skällkon gått. Detta är ett av mina härligaste barndomsminnen. Därute på den store mossen, där det luktade av pors och tång, var så fridfullt, tyst och stilla i den lugna sommarkvällen. Man hörde endast knäppandet av kornas klövar då de gingo på mossen på den mju-ka dyn. Härute i den lille björkdungen levde skogsfågeln, älgarna och hararna ostörda. Måsar och vipor häckade också ute på mossen. En gång då jag körde hem korna, visade sig ett par älgar vid skogsbrynet. Skällkon

stannade ett ögonblick och råmade, så snart hon fick se älgarna. Därmed gav hon sig ned till de andra korna, som svarade genast. Sedan fortsatte hon lugnt framåt som förut. (Idyllen på denna mosse tog slut 1916 då den industrialiserades av statens Torvpulverfabrik). Då jag och korna kommo upp i skogen, var där lika tyst och fridfullt. Endast trasten satt högt uppe i en fur och slog sina drillar och nickade och pratade med mig. Råkade då någon av kalvarna gå ur koraden och springa i buskarna jämte stigen, tjtade genast trasten på mig, och sade : "Si, hur du köre! Si, hur du köre! Jo, du! Jo, du! När jag sen kom hem med korna slapp jag att mjölka. Detta gjorde mina systrar Ida och Martina.

Jag minns hur glada korna blevo då de första dagen släpptes ut på bete om våren. Så snart vi hade löst bingslet på en ko, förstodo alla djuren i ladugården att nu nalkades friheten, så allesammans började råma och skrika t.o.m. kalvarna juhlade och skreko i sina kättar och fåren bråkade för full hals, så det var rent öronbedövande. Och när de voro utsläppta satte de svansen i vädret och hoppade och dansade i vild glädje allesamman ända från den äldsta kon till den yngste kalven.

Dagen förut hade far hängt skällan på den gamla "skällkon" samt givit varje ko en näve salt och en tvet tjära och en tvet skosmörja. Jag var med och flydde far saltet, när han gav korna detta, och då talade han om, att de gamla hade den seden, att innan de släppte ut djuren om våren skulle de rita ett kors åd tjära på länden på varje djur, för inget trolltyg skulle kunna förgöra djuren när de gingo ute på bete. Även brukade de lägga stål, t.ex. en yxa, innanför dörrtröskeln i ladugården, som djuren skulle

M. 7553: //

//

gå över när de första gången släpptes ut på bete om våren, så kunde ingen förgöra djuren och ingen trollpacka eller trollhare kunde ta mjölken från korna. "Varför gör Ni inte så nu?" frågade jag far. "Nää, då därana va bara en slags vidskepelse som de gamle hade för sig." svarade far. Han högg även av klövarna på djuren, särskilt på korna, innan de utsläpptes.

Tvätta och klippa får.

"Jag har tänkt tvätta fåren på måndag, om du inte vill gräbborna ska göra något annat då", sa mor en dag till far. Fåren skulle tvättas och klippas både höst och vår. Om våren klipptes dem i början på maj och på hösten i slutet av september.

Den dagen vi skulle tvätta fåren, rullade vi ut det stora ekekaret och satte på lagårdsgården. Detta fylldes till hälften med kallt vatten. Mor värmden sen vatten i den stora bykegrytan som påspäddes det kalla vattnet i karet, tills det blev lagom varmt. Termometer var då ej kommit i bruk, utan mor provade med blotta handen då det var lagom varmt till badvatten åt fåren.

Mina systrar Ida och Martina gingo sen efter ett får i ladugården. Ida bar det i famnen till karet. När vi lade ned fåret i vattenkaret, höll Martina i bakdelen och om de båda bakfötterna på fåret, medan Ida höll i framdelen och om framfötterna. Jag skulle hålla i huvudet på fåret för det ej skulle komma under vattnet. Fick fåret vatten i öronen, blev det sjukt och dog sades det. Sedan skulle Ida hålla bakfötterna på fåret med den ena handen och framfötterna med den andra, medan Martina tvättade ullen på fåret så den blev ren och vit. Även de svarta fåren tvättades.

När fåret tvättats på den ena sidan, vändes det om i karet och tvättades på den andra. Medan fåret låg i vattenbadet, var det en gammal sed, att "dra upp hjässan på fåret." Och då knackade man tre slag på fårets huvud över hjässan, varefter man drog i ullen över hjässan tills det knapp till i fårets skalle, och då var "hjässan uppdragen", sades det. De gamle sade också, att fåret hade ont i huvudet, när "hjässan var nedslagen."

När fåret var tvättat, lyftes det ur karet, varefter det överskjöljdes med rent ljummigt vatten innan det släpptes. När fåret var släppt, ristade det sig, så vattnet stank omkring som en kaskad. De gamle fåren, som voro vana att tvättas blevo ej rädda då de lades i vattenkaret, men de andra blevo alldeles förskräckta och rusade och skreko.

Så fortsatte vi att tvätta får efter får, tills alla blevo tvättade. Så fort vattnet svalnade i karet, spädde mor på nytt varmt vatten, så "löjevattnet" (badvattnet) var vid samma temperatur.

Om våren tvättades eller klipptes ej lammen, som voro födda under vintern, utan de fingo stanna kvar i kätten tills alla fåren vorotvättade. Jag måste då stanna inne i ladugården och vakta dem, så de inte hoppade över balken ut på gången, tills vi blevo färdiga att släppa ut dem. De stackarna gräto och skreko och sörjde efter sina mammor så det var rörande att höra. När vi sen släppte ut dem till fåren på lagårdsgården, kände de inte igen sin egen mor, utan varje litet lamm skrek ännu mer förtvivlat. Det hjälpte ej att varje får bråkade emot sitt lamm och luktade på det, men omsider fick lammet en tröstetår och sen blev det tyst i fårskocken.

När vi hade slutat att tvätta fåren och skulle ösa ut "fåravannet" ur karet, kom gamle soldat Strand, som dikade åt far, till oss och undrade, om

vi flickor hade tvättat oss i "fåravannet". "Nej, det har vi inte gjort, svarade vi, "Det ska ni göra, så få ni så bra heratycke", sa Strand. "Å, nu drar Strand sina gamla historier igen", sa vi, och skrattade. "Nej, då, detta är råjna sanningen. De ha jag själv gjort, så jag vet att bestämt. Si nä ja va ongä, så tvättade ja me i fåravann, och sing fick ja sånt gräbbetycke, så gräbborna ble så glaa ve me, så di sprunge ätte me."

När ullen var bliven torr, skulle fåren klippas. Drängen hade hackat "fåraris" (avättna lövkärvar) och strött tjockt i fårkätten, för det inte skulle fastna något bynke i ullen. När fåren klipptes, hade vi dem på en tavla på fodergången i ladugården, sedan gången sopats riktigt ren, i händelse någon ullsudd föll ned från tavlan. När vi skulle börja klippa, tog min syster Ida ett får i kätten och bar det i famnen till tavlan, där hon lade ned fåret. Därpå bundo vi ihop alla fyra fötterna på fåret med ett hemvävit band. Min syster Martina var i dag upptagen med annat arbete, så Ida skulle klippa fåren själv, och jag skulle hålla huvudet på fåret, så det låg stilla medan Ida klippte. Innan hon började klippa skulle fåret först lukta på ullsaxen, för fåret ej skulle vara rädd för den. Hon började att klippa i huvudet på fåret, och när hon hade klippt halva sidan på fåret, rullade vi om fåret på ryggen och lade det på den andra sidan, som därefter klippte. Ida klippte ett vanligt stort får på en halvtimme med en enkel ullsax, vilket var ett rekord. Ida hade gott handlag till att klippa får, och det hade Martina också. De kunde även, när de ville, klippa hela ullpälsten i ett sammanhängande stycke.

Då fåren klipptes om våren skulle klövarna på fåren samtidigt avskäras,

ty dessa hade vuxit under vintern och blivit för långa.

Då vi började klippa fåren, sade mor till oss, att vi inte fingo blanda ihop ullen, utan vi skulle lägga den granna ullen för sig själv i ett kolfal, och "bukatoet" i en korg, och "lårtoet" i en annan.

Då fåren klipptes på hösten, skulle vi sortera ullen ändå bättre, och ej sammanblanda lammull, baggull och fårull, ty när de hemgärgade ullen, togo dessa ullsorter ej lika färg. Den ull som avklipptes på våren kallades för "lö" eller "löjan", och den som avklipptes på hösten, kallades ull.

Under tiden vi klippte fåren, kom soldat Strand till oss. Han berättade då, att i hans barndom brukade vargarna ofta ta fåren, då de gingo på bete. "Jag minns, då jag va barn", fortsatte Strand, "att vargen kom fram te husen å tog vår get, som mor hade tjurat i täppet. Men mor tog brannastaken å slo mä på ett pannkakejärn så dä klingare, å då ble vargen rädd å släppte geten. Men vargen hann inte riva henne värre än hon överlevde." "Förr i världen", fortsatte Strand, "hade de mönna knep för att varken vargen ella räven skulle kunna ta fåren. Å dä bästa va, att ge vort fåren te bå räven å vargen, så to de dem inte." - "Ja, dä knepet va nog dä bästa", sa min mor, och skrattade, som också kommit ned till oss. "Hade de fått fåren så stal de ju dem inte, när de rev ihäl dem." "Ett annat knep va!", sa den pratsamme strand, att räkna fåren vaa möän innan de utsläpptes på bete, så vonn vargen å räven inte knipa dem." - "Dä va väl bå si å så mä dä", sa mor. "Jag har hört ett ordspråk, som säger: "Vargen tar även de räknade fåren."

Därpå vände sig Strand mot syster Ida och frågade henne: "Va gör du mä fåren när du har klippt dem, för de inte ska anka(ångra) på pälsen?"

"Jag gör ingenting utan släpper dem i fårkätten", svarade syster Ida. -
"Då ska ja lära dig", sa Strand. Och så bad han mig springa in efter en
skiva bröd. Då jag lämnade honom brödet, skar han ut med sin läggkniv tre
stycken små fyrkantiga brödbitar på vilka han lade några ullhår av fårets ull.
Sedan gav han fåret dessa tre brödbitar, under det han sade: "Dä ska du
ha, för du inte ska anka på pälsen", och upprepade dessa ord för varje
brödbit. "Så ska du göra, så vantrivs inte fåren nä de ä klippta," sa Strand
till Ida, och fortsatte: Men du få hellä inte glömma å lämna nåra bringehår,
bara en liten tosssve bringan framme ve framfötterna. Du vet väl, att fåret
såväl som allt annat förr i tiden kunde tala, å då sa fåret; "Klepp me bå
höst å vår, men lämna mina bringehår, så jag kan värma mina klöva."

"Du, som vet allt", sa mor till Strand, du har väl hört va fåret sa
mer, då det kunde tala?" - "Nej, dä har ja inte", sa Strand. - "Jo, det
sade: Kalla du me får, få du inget enda ullhår. Kalla du me söa, få du
bå kläder å föa. Men kalla du me vessa, få du bå dä ja skiter å pessa. Men
Vislanda borna synes i långa tider ha mest värderat fårets gödsel, ty här
kallas fårets allmänt för vessa. Så när de locka på fåren, säger de: "Kom
vessäna", kom vessäna!" Och när fåren hade gått i fårahaven eller i fåra-
träan hela sommaren å gnavet, så dä inte fanns ett grönt strå, så sa baggen:
"Ja går i gärdet". "Ja går mä", sa fåret. Och lammet bad: Mor lilla, få ja
följa mä!" - "Nu går ja, för mor Kristina ä visst värre än jag", sa Strand
till mor, och skrattade. "Nej, vänta lite", sa mor till Strand, "du ska
gissa denna gåtan, innan du går. Den låter så: "Vem ä dä som stryker
baken men ända slå väl?" - "Nej, nej, dä kan ja inte gissa", sa Strand. -

"Jo, då ä fåret", upplyste mor.

På hösten då fåren voro klippta, kom en del fattigt folk och tiggde ull, Somliga bad om en "ullasudd", andra bad om "lite ull te å böta hälen med på en hosa", andra "om nåra ullahåå te en vante." etc. Jag minns, att mor brukade ge varenda en ull, som kom och bad därom, t.o.m. rackarna. En julafton kom "Pella Stina" till mor och bad att få köpa en fjärndel ull. Men det var nog blott en förevändning. I stället ville hon ha lite julakost av mor.

Mor brukade ofta skicka mig med ett skålpund ull till en del kvinnor som bodde i backstugor och ej hade några får, men blygdes för att gå och tigga ull. De blevo alltid så glada och tacksamma när jag kom till dem med ullen, och de sa i flesta fall: "Va din mor ä snäll som tänker på mig och ger mig så möen grann ull. Gud välsigne henne!" Det var alltid så roligt att få gå med dessa ärende. En gång när mor hade skickat mig med ett skålpund ull till "Stina vid Ledet", som bodde ensam i sin lilla stuga, fick jag av henne en liten psalmbok, som varit hennes enda dotters konfirmationspsalmbok. Dottern var död. Det var ett av hennes käraste minne hon gav mig. Oaktat jag var endast 11 år gammal, förstod jag, hur kär denna bok var för henne. Hon tryckte den mot sitt hjärta och kramade den hårt. Så sa hon till mig: "Ja haa månjt, att du ska ha denna bok för din mor alltid ä så snällä ve me å ger me så möet. Då va Katarinas(dottern hette så) bok, å hon läste i den så möet nå hon va sjukä, men hon aktade den så väl, så den ä lika hel å grann, som då den va nyä." Då hon räckte mig boken, darrade handen och ögonen tårades, men då hon såg hur glad jag blev för boken, log hon lyckligt igenom tårarna.

Upptecknat av Blenda Andersson, Skörda, Vislanda. 1941